

УДК: 371.13:78

Скляр О.О.

**МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ У РОЗВИТКУ
ПРОФЕСІЙНОГО ІНТЕРЕСУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ**

Постановка проблеми. Головна мета сучасної освіти – курс на високий професіоналізм, закладення міцного фундаменту активного самостійного мислення, творча самореалізація, утвердження професійного інтересу до

обраного фаху, що можливо досягти лише як результат тривалого процесу навчання.

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлена необхідністю сучасного освітнього простору у компетентних кадрах, які є професійно зацікавленими та зможуть творчо реалізувати свій потенціал. Актуалізується проблема культуровідповідності у підготовці майбутнього вчителя музики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему фахової підготовки вчителя музики у системі вищої мистецької освіти у своїх працях висвітлювали такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як Е.Абдулін, О.Апраксіна, Н.Гузій, О.Щолокова, Д.Кабалевський, О.Олексюк, О.Отіч, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька.

Водночас у галузі музично-педагогічної освіти можливості музично-теоретичних дисциплін у розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики не були предметом спеціального дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування психолого-педагогічних можливостей музично-теоретичних дисциплін у розвитку професійного інтересу в системі підготовки майбутнього вчителя музики.

Виклад основного матеріалу досліджень. У більшості студентів на початкових етапах навчання комплекс професійних якостей ще не сформований. Тому так важливо, щоб поставлені перед студентами завдання були різноманітними і визначалися специфікою їх майбутньої діяльності. У такому випадку, мотивація навчально-пізнавальної діяльності (а як наслідок професійний інтерес) є продуктом формування особистості, виступає, разом з тим, як фактор її подальшого розвитку, мобілізує творчі сили на рішення пізнавальних задач, позитивно впливає на якість знань, їх широту та систематизацію.

Особливого значення для утвердження стійкого професійного інтересу набуває розвивальне навчання. Розвивальне навчання повинно відбуватися перш за все під час вивчення предметів музично-теоретичного циклу – це елементарна теорія музики, сольфеджіо, гармонія, світова, українська музична література, українська народно-музична творчість, аналіз музичних форм. Саме на заняттях з цих предметів у студентів – майбутніх учителів музики – формується система методів розвитку музичного слуху, навичок сольфеджування та метроритмічного чуття. Потреба у реалізації набутих знань, умінь і навичок спонукає студентів до практичної діяльності, а отже підтверджує професійний інтерес майбутнього вчителя музики [7].

Н.Спектор зазначав: „Знання теорії музики приведе музичну практику того, хто навчається на більш високий щабель подібно тому, як вивчення мови і літератури в школі і вищому навчальному закладі збагачує практику, отриману людиною з перших років життя” [6, с. 130].

Використання різних форм і методів навчання дозволяє подолати недоліки в музичному і загальнокультурному розвитку студентів та підготувати їх до майбутньої професійної діяльності. Тому, у циклі музично-теоретичних

дисциплін закладені значні можливості розвитку професійного інтересу майбутнього вчителя музики, а саме через:

1. Поєднання практичних і теоретичних знань.

Студент у курсі вивчення предметів світова, українська музична література, українська народна творчість, аналіз музичних форм під час своєї доповіді має можливість проілюструвати її музичними прикладами. Так само студент, який має низький рівень виконавської майстерності може компенсувати цей недолік ґрунтовними теоретичними знаннями.

Гармонія, як навчальна дисципліна, ставить перед студентами складніші завдання вивчення будови музичного твору, які в межах предмету мають наступні традиційні практичні форми: вирішення гармонічних завдань, гармонізація мелодій, гармонічний аналіз, гра гармонічних послідовностей, модуляцій, секвенцій [1, с.103]. Кожна з цих практичних форм організації навчання синтезує комплекс теоретичних знань, що сприяє виробленню конкретних умінь і навичок, які в подальшому забезпечать необхідний професійний рівень студентів.

2. Уведення в зміст занять інформації музично-естетичного, історичного і методичного характеру.

Через вивчення предметів музично-теоретичного циклу студент отримує комплексне уявлення про цілісний і послідовний розвиток музично-історичного процесу в його зв'язках із загальноісторичним та загально-художніми процесами, студент зможе вільно оперувати необхідною йому художньою та філософсько-естетичною, чуттєвою та понятійною, життєвою та науковою інформацією [1, с.127].

Музичне мистецтво безпосередньо впливає на становлення й розвиток світоглядних, ціннісно-орієнтаційних, соціально-культурних позицій молоді у сфері його життєдіяльності, тому особливо для майбутніх учителів музики має значення пізнання цього явища з історичної, методологічної та морально-естетичної точки зору.

Формування особистості в її духовній цінності – є найважливішим досягненням музично-естетичного виховання.

3. Реалізацію духовного потенціалу особистості у сфері музичного мистецтва.

Мистецтво як засіб виховання розглядається з давніх часів. Так, ще за часів античності музика була визначена „найвищою формою прояву духовності людини, втілення високих ідеалів”. О. Олексюк, у своїй концепції, розглядаючи духовний потенціал як сукупність можливостей цілеспрямованої діяльності, в якій знаходять своє відображення об'єктивовані духовні сутнісні сили і суб'єктивні духовні здібності особистості, стверджує, що діяльність є одночасно умовою, метою і самим процесом його актуалізації та розвитку [5, с. 78]. Отже, спираючись на концепцію духовного потенціалу студентської молоді можна зробити висновок, що вивчення музично-теоретичних дисциплін є важливою складовою професіоналізації і забезпечує інтерес до фаху вчителя музики.

4. Розвиток емоційно-ціннісного компоненту свідомості.

Емоції супроводжують різні прояви життєдіяльності людини і є одним з головних механізмів внутрішньої регуляції її психічної діяльності і поведінки, спрямованих на задоволення потреб.

Поняття професійний інтерес належить до ціннісної сфери, яка пов'язана зі змістом потреб. Це зумовлено тим, що майбутній вчитель музики прагне отримати знання і уміння професійної діяльності. Виступаючи способом самоактуалізації особистості у соціально схвильованих видах діяльності, професійна діяльність служить водночас і одним із основних способів життєвого самовираження. Саме тому А.Адлер вважав професійну діяльність (поряд з любов'ю і дружбою) найважливішою цінністю людини [3, с. 247].

У справі професійної підготовки вчителя музики загальноосвітньої школи завдання розвитку емоційного компоненту музикальності набуває особливої актуальності [6, с. 95]. Сприймання музики студентами музично-педагогічних факультетів, що здійснюється вже на рівні аперцепції має ґрунтовне значення для їх творчо-професійного зростання.

Ще Л.Виготський стверджував, що „необхідно заздалегідь створювати умови, які необхідні для розвитку відповідних психічних якостей, хоча вони вони ще „не визріли” для самостійного функціонування” [3, с. 55]. Музична література – найбільш світоглядний предмет зі всього циклу музично-теоретичних дисциплін. Сфера ліричних почуттів у музичних творах, співпереживання є результатом емоційної загостреності і піднесення як наслідок розвитку емоційної сфери майбутнього вчителя музики.

У процесі сприйняття музики закономірно виникає співтворчість як найактивніше цілісне сприйняття, котре ґрунтується на співпереживанні авторському баченню світу, самостійному творчому осмисленні, оцінці та інтерпретації образного змісту твору.

5. Переборення страху публічних виступів.

Г.Падалка та Н.Плешкова вказують на необхідність розвитку комунікативних умінь у майбутніх учителів музики, а саме вміння управляти власним емоційним станом і вміння розуміти внутрішній психічний стан тих, хто навчається різних вікових груп, що у психології називається емпатією або емоційною ідентифікацією.

Існує певний відсоток студентів, яким важко перебороти психологічний бар'єр між собою і широкою аудиторією слухачів, що стає перешкодою у професійній діяльності вчителя музики та визначає подальшу долю роботи за фахом. У більшості випадків цей бар'єр зникає після проходження педагогічної практики, але попередньо студент отримує досвід публічних виступів під час навчальної діяльності. На відміну від дисциплін, що читаються індивідуально цикл музично-теоретичних дисциплін розрахований на групові заняття, що проходять у формі лекцій, лекцій-диспутів, практичних занять, де студенту надається можливість виступу з доповіддю, рефератом, індивідуальним науковим домашнім завданням. У ході презентації своїх надбань студентам

надається можливість ілюстрації музичними прикладами, що безперечно активізує інтерес до творчої самореалізації як музиканта.

6. Здійснення науково-пошукової діяльності.

Науково-дослідницька діяльність студентів є одним із найважливіших засобів підвищення якості підготовки і виховання спеціалістів з вищою освітою, здатних творчо застосовувати в практичній діяльності найновіші досягнення науково-технічного прогресу.

Науково-пошукова діяльність майбутніх учителів музики реалізується під час підготовки до семінарських занять, написанні рефератів, доповідей, індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ) і є обов'язковою складовою навчального процесу для всіх студентів. Ця діяльність обумовлена необхідністю особистісного розвитку студентів, їх більшою поінформованістю, отриманням професійних знань і навичок.

Висновки. Основним завданням циклу музично-теоретичних дисциплін є розвиток умінь сприймати художній зміст твору, інтересу до музичного мистецтва, пізнання культурної спадщини народів світу та розвиток рефлексії загалом. Цей процес здійснюється через сприймання, аналіз музичних творів різних форм, жанрів і епох, набуття досвіду що забезпечується вивченням таких предметів як світова, українська музична література, українська народна творчість, аналіз музичних форм, елементарна теорія музики, сольфеджіо та гармонія.

Перспективу подальшого дослідження цієї проблеми ми вбачаємо у розробці організаційно-методичної системи розвитку професійного інтересу до обраного фаху.

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальные вопросы методики преподавания музыкально-исторических и творческих дисциплин: тезисы докл. респ. метод. конф. – Уфа: ММУ им. М.И.Глинки, 1989.
2. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи / А.М.Алексюк. – К., ІСДО, 1998. – 560 с.
3. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади / І.Д.Бех. – К.: Либідь, 2003. – 344 с.
4. Дутчак У.В. Естетичне виховання особистості в системі мистецької освіти: сучасні наукові підходи / У.В.Дутчак // Наукові записки – Ніжин, 2007. – №2 – С. 156-159 – (Серія: Психолого-педагогічні науки).
5. Олексюк О. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва: навч. посіб. / О.Олексюк, М.Ткач. – К.: Знання України, 2004. – 264 с.
6. Профессионально-педагогическая направленность преподавания специальных дисциплин на музыкальных факультетах. – Казань: КГПИ, 1984. – 182 с.
7. Юрчак В.В. Актуальні питання музично-теоретичної підготовки майбутнього вчителя музики: метод. реком. для викл. мист. ф-тів пед.ун-тів / В.В.Юрчак. – Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка, 2006. – 44 с.

АНОТАЦІЯ

Скляр О.О. Музично-теоретичні дисципліни у розвитку професійного інтересу майбутнього вчителя музики. У статті обґрунтовано значення музично-теоретичних дисциплін у розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики та висвітлено психолого-педагогічні можливості циклу предметів фахового спрямування.

Ключові слова: професійний інтерес, розвиток, майбутній вчитель музики, музично-теоретичні дисципліни.

АННОТАЦИЯ

Скляр О.А. Музыкально-теоретические дисциплины в развитии профессионального интереса учителя музыки. В статье обосновано значение музыкально-теоретических дисциплин в развитии профессионального интереса будущих учителей музыки и освещен психолого-педагогический потенциал цикла предметов профессионального направления.

Ключевые слова: профессиональный интерес, развитие, будущий учитель музыки, музыкально-теоретические дисциплины.

SUMMARY

Sklar O.A. Musical-theoretical disciplines subject in the development of professional interest future teachers of music. In the article the importance of music-theoretical subjects of professional interest in the future music teachers and highlights the psychological and pedagogical potential cycle upredmetiv professional direction.

Key words: professional interest in development, the future teacher of music, music theory courses.